

Led Zeppelin és Grendel ezredes

■ Számomra az egyik legváratlanabb élmény veled kapcsolatban a zenei világod felfedezése volt – a világhálónak hála. Viszonylag későn adtam be a derekam a Facebooknak, és először kifejezetten meghökkentem, amikor a zenei megosztásaiddal találkoztam. Viszont hihetetlenül élvezem, amikor Led Zeppelintől kezdve a Black Sabbath-on át, Rolling Stones, Deep Purple, Pink Floyd vagy az Emerson, Lake & Palmer egy-egy gyöngyszemét eszembe juttatod. Mesélnél erről, a rockzenével való találkozásodról, az első felfedezésekről?

– A Hegyi ligetbe (Horsky Park) 1970 őszén költöztem be, és itt laktam három évig. Ez a kollégium nem volt messze a várostól, tulajdonképpen a belvároshoz tartozott, és a kollégiumok legszebbike volt. Hatalmas park vette körül, úszómedenceje volt, lányok és fiúk vegyesen lakták. Nagy táncterme volt, szombatonként diszkóval, de akkoriban még nem annak nevezték. 1970-ben a kollégiumokban még viszonylag szabad léghőuralkodott. Mondhatni liberális.

Ebben az évben az országban már zajlott a konszolidációnak nevezett tisztogatás, de a Hegyi ligetben még mindig 1968 volt. A szobámban megüresedett egy hely, G. jegyben járt (vagy már meg is nősült), és elköltözött a menyasszonyához. G. szintén angol szakos volt, megbízható, egyenes fiú volt. Helyére lévai barátom, V. költözött. Nagyszerűen megvoltunk egymással. Ha nálam lánylátogató volt, néhány órára elment a városba. És persze fordítva is.

A diszkót szombatonként igen ritkán látogattam, viszont volt egy (vagy több) rockzenei klub a kollégiumban, és rockzenétől volt hangos a kollégiumi rádió is. Emlékszem (tulajdonképpen máig kitörölhetetlen élményem maradt), itt hallot-

tam először a *Paranoidot*, a Black Sabbath számát. Lenyűgözött. Azért a döntő élmény mégis a Led Zeppelin volt. A JAIK-ban szerdán este volt a program, szombaton és vasárnap este szórakoztunk – leginkább kártyáztunk. Megtanultunk bridzsezni, és olykor a bridzsparti hajnalig is elnyúlt. Közben Omega szóló a magnóból, vagy a Rolling Stones. Egyszer, nem tudom, kinek az ötlete volt, meghívtunk egy szlovák srácot, amolyan lemezbemutatóra. A srác el is jött, akkora felszereléssel, hogy csak ámultunk-bámultunk. Hangfalak, satöbbi. Vagy egy tucat lemeze is volt, azokat szépen kirakta az asztalra. A lemezbemutató hétkor kezdődött. A hangfalakról csak annyit tudtam (tudtunk) eddig, hogy némileg erősebb hangon szól. Azt nem, hogyha megszólal, beleremegnek az ablakok. Mit beleremegnek! Amikor megszólalt, majdnem kitortek. Valamelyik Led Zeppelin számmal kezdett. Ott álltam az ajtóban, és földbe gyökerezett a lábam. Mit földbe gyökerezett! A padló is remegett, mintha földrengés lett volna. Én már sejtettem, hogy nagy baj lesz. (1969 ősze volt vagy 1970 eleje.) Nem voltunk sokan. A lányok síkítva kiszaladtak az utcára. A JAIK leköszönő elnöke úgy becsapta az ajtót, hogy még a nagy zsvajcon is túltett. Végh Laci és én ott álltunk az ajtóban, és vártuk, hogy elnyeljen a föld. Már csak ketten hallgattuk a Led Zeppelint – no meg a szlovák srác, aki valószínűleg káromkodott, hogy hogyan került ő ide, a magyar egyetemista klubba, ezek közé a szamarak közé. De ez még nem volt minden. A JAIK fölött lakások voltak, pihenni vágyó dolgozókkal. Az egyik vérmes alak lejött egy baltával, és közölte, ha egy percen belül nem csitul a „tornádó”, szétveri az egész hóbelevancot. Szóval már nem babra ment a játék. No, ekkor szerettem meg a Led Zeppelint. És máig is felülmúlhatatlannak tartom.

Fokozatosan beleszerettem a rockzenébe, ami nem is volt olyan nehéz a kollégiumi környezetnek köszönhetően. Hamarosan magnót is vettem, és följátszattam a Led Zeppelin négy akkortájt megjelent lemezét. 1972 őszén és telén már komoly albumok voltak a magnószalagon: Deep Purple-től a Black Sabbath-ig és Uriah Heepig, Santanától a Chicagóig és a progresszív lemezek: az Emerson, Lake & Palmer, a Genesis, a Van der Graaf Generator, a Jethro Tull, a Pink Floyd, a Mahavishnu Orchestra. Minden harmadik vagy negyedik srácnak voltak rokonai Nyugaton, így szinte előzönlötték a rockzene hívei a kollégiumot. Jimi Hendrix, Cream, Mountain, West, Bruce and Laing, Janis Joplin, Jefferson Airplane és így tovább.

1973 tavaszán váratlanul behozták a *Melody Makert*, vagyis a rockzenével foglalkozó hetilapot. Hetente jelent meg, és irtó vastag volt: tudósítások, kritikák, nyilatkozatok stb. Minden szerdán (vagy csütörtökön, már nem is tudom). Hogy mennyire nem volt sejtésük a cenzoroknak, az hamarosan kiderült. Óriási tömeg gyűlt össze szerda (vagy csütörtök) délben az (egyetlen) külföldi újságokat és folyóiratokat árusító bolt előtt, mely a belváros közepén volt. Mind a *Melody Makerre* vártak – mint mondjuk a banánra vagy a mandarinra. (Tudniillik a banán és a mandarin is hiánycikkek voltak.) Délben kirakták a lapot, és elkezdődött a birkózás érte. Akinek a könyöke jó volt, az kapott. A kissé szegénylősek nem kaptak, mert addigra már elfogyott. Ez a birkózás fél évig tartott, mint a törökök várostroma Egerben. Egy arra járó angol meg is kérdezte, hogy mi ez a csöcselék. A *Melody Makerre* várnak, hangzott a felelet. Az angol csak csóválta a fejét. Végül is a cenzorok megunták a cirkuszt, meg a felhajtást – beszüntették az újság forgalmazását. Mondhatni visszaállt a konszolidációs rend. (Hogy végül azzal a cenzorral, aki az elején jóváhagyta a lap megjelenését, mi lett, azt nem tudom. Valószínűleg fölfelé buktatták.)

■ *Meddig tartott ez a szerelem? Maradt olyan csapat számodra, amely a mai napig meghatározó és időtálló?*

– A rockőrület a 80-as évek elejéig tartott. Utána jó hosszú szünet következett, majd a kilencvenes évek közepétől folytatódott – de egészen más körülmények között. Már nem volt tiltva, és egy új generáció lépett fel: mondhatni visszahozta a rockzenét a sok popos szarság ellenére. A Nirvana, a Pearl Jam, a Soundgarden, a The

Toldi Veronika – fotó: Kovács Péter

Smashing Pumpkins, de még a hardrock zenében is újat hozó Kyuss. És a jelenlegi helyzet... Új aranykor? A hard-rockban a Scorpion Childtól a Federal Charmingig, az Answertől a Wolfmotherig, sőt a progresszív rockig, mint a Barock Projecttől Steve Wilsonig vagy a Sanguine Humig. Persze jóval szűkebb a köre a rockrajongóknak, és jóval népszerűbb a népzene modern feldolgozása. Változik a világ. (Csak én nem változtam meg? Hiszen a népzene is szeretem, és nem értem azokat, akik a népzene a rockzenével szembeállítják.)

■ *Hogyan találkozik benned az irodalom ezzel a zenei irányzattal?*

– A „szűk a rajongók köre” tézis az irodalomban is érvényes – itt is a „popzenét” részesítik előnyben a „rockzenével” szemben. Az irodalom mint rockzene? Elküld a fenébe az irodalmárok 99%-a. Én is csak félve mondom ki. Pedig a Nyugat első nemzedéke a harmadik nemzedékkel válik visszafordíthatatlanná. Weöres, Jékely, Vas, Kálnoky és a többi, a Nyugat harmadik nemzedékéhez tartozó lírikusok. Nos, a rockzenében is hasonló történik. A California Breed vagy a Scorpion Child véglegesen megerősíti azt, amit Led Zeppelinék a 70-es években csináltak. Klasszikusokká válnak, mint Ady vagy Babits a harmadik nemzedék által. Nos, meglehetősen ide nem illő hasonlat. De jó, nem? Vagy nem jó? Csupán romantikus csapongása egy alapján véve romantikus embernek? De hisz az irodalom, a rockzene, a képzőművészet és az isten tudja, milyen művészet egy ponton (nevezzük végtelennek) találkoznak. Vagy nem?

A rockzene tág műfaj, a blues-rockos és hard-rockos Led Zeppelintől, a klasszikusok újraértelmezésétől az avantgárdig minden belefér. Egyszer egy kollégám, aki utálta a rockzenét, úgy lett a rockzene odaadó híve, hogy először hallotta az Emerson, Lake & Palmer Mussorgsky-feldolgozását, a *Pictures at an Exhibition* című dalt. A progresszív rock pedig egy új műfajt teremtett, amely sokkal komolyabb az operettnél vagy a musicalnél. És afféle amőba. Ezen azt értem, hogy a legfurcsább és legkülönbözőbb stílusokat tudja összehozni gitár, fúvósok, zongora és dob felszerelés segítségével, olykor még gitár nélkül is (ld. a magyar After Crying). Éppen ez a hallatlan sokszínűség adja meg a progrock hangulatát. Végül is egy életet éltem le a rockzene bűvöletében – noha nem tudok gitározni vagy zongorázni. A bluesrock és a progrock az életem része lett: Led Zeppelin az egyik, és King Crimson (tehát a progrock) a másik oldalon. Mert ők a kedvenceim. A klasszikusok idézőjelbe téve, vagy lassan már anélkül.

■ *Ez most ez hosszabb történet lesz, de belefogok. Meséltél arról, hogy nyomasztó emlékeket őrzöl a katonáskodásod éveiről. Meg arról is vallasz, hogy mégis jó volt valamire – íróvá tett.*

– Igen, valójában a katonáskodásom egész története egy rossz regénybe illő kaland, holott hosszabb távon nagyon is szerencsés volt. Két évet húztam le Eperjesen, tehát Kassától északra egy gyönyörű kisvárosban, amely valaha kétnyelvű volt – magyar és szlovák, de a hetvenes években már jóformán tiszta szlovák. Az első novelláskötetemben (*Hűtlenek*, 1979) van egy novella, *Tizennyolc nap* a címe. 1976-ban írtam, már a katonaság után – talán fél évvel. Leírtam egy többé-kevésbé igaz történetet. Nem volt benne semmi fantázia vagy túlzás – leszámítva az utolsó bekezdéseket. Mondhatom úgy is, hogy afféle Mészöly Miklós-i stílusban íródott, arról, hogy milyen embertelen és abszurd a katonaság, tárgyilagosan és látszólag (ismétlem, csak látszólag) szenttelenül, ahogy Mészöly a *Film, az Emkénél* című prózája. (Egyébként máig az egyik legjobb novellámnak tartom.) Éjszakai riadó volt, kivittek teherautón egy Istentől elhagyatott faluba, már nem emlékszem a nevére. Néhányunkat a tanácshivatalban szállásoltak el. A tanácsshivatalokban, általában, Lenin összes műveitől dagadtak a könyvespolcok. Ez fogadott mindig, ha egyszer-egyszer elvetődtem valamelyikbe. Ez az eldugott falu azonban a kivételek közé tartozott. Nem volt Lenin. Se Sztálin. Ott – csudáknak csudája – Kim Ir Szen volt. Semmi más. Ott voltak a beszédei vagy tíz kötetben. Leesett az állam. Vajon ma-

Grendel Lajos – fotók: Geröcs Péter

oista volt a tanácselnök? Vagy szimplán hülye? Nem tudom. Sokat gondolkoztam róla, hogy bevegjem-e a novellába. Szinte hallottam a főszerkesztőt: ez magának realista írás? Ez kérem, szürrealizmus, s még annak is pocskék. Szóval nem vettem be a *Tizennyolc napba*. Holott az volt a *realizmus*. A husáki rendszerben a realizmus és a szürrealizmus találkozta, és ember legyen a talpán, aki megmondja, hogyan vált minduntalan a realizmus szürrealizmussá. Én sem tudom, de legalábbis sejtem. Ez a „nagy előnye” annak, ha valaki 1990 előtt született. Mert a mai fiatalok csak mesének fogja fel Lenint is, Sztálint is, de még Kim Ir Szent is.

A saját hülyeségemnek köszönhettem, hogy egy év helyett két évre mentem katonának. Harmadikos és negyedikos diákként egy héten egyszer ócska katonaruhát vettünk fel, és a város másik végébe altiszti kiképzést kaptunk. Kétszer lehetett hiányozni. Utána kirúgták az illetőt. A harmadik évfolyam nyári szemeszterében én háromszor hiányoztam. Az első hiányzás meg télen volt, azt hiszem februárban. Szakadt a hó, hideg is volt, és szél is fújt. Fölvettem a katonaruhámat, néhány lépést tettem a Hegyi Ligeti kollégium udvarán, aztán rövid idő alatt döntöttem. Visszamentem a szobámba, és aludtam vagy tízig. A második hiányzásomra már nem emlékszem. A harmadik hiányzás volt a sorsdöntő. Járt hozzám egy csinos lány angolt tanulni – valamelyik magyar lapnál dolgozott. Nevezzük E-nek. Vasárnap lévén mindketten igen vidámak voltunk. Elmentünk a Hegyi Liget szomszédságában a Funusba, és olyan vidámak voltunk, hogy megittunk néhány sört vodkával. Lassan beesteledett. Másnap katonaságom volt. De E. azt mondta, hogy menjünk ki a városba, és vegyünk ki egy szobát a Tatra szállóban. A recepción a portás kekeckedett, hogy pozsonyiaknak nem adnak ki szobát. Végül is előhúztam a személyi igazolványomat, mert hivatalosan még Léván laktam. Azt mondtam, hogy látogatóba jöttem Léváról, és lekéstem a vonatot. A portás nem nagyon hitte, de engedett. Fölmentünk a szobára. A sok sörtől és vodkától hányingerem volt, és igen erős álmoság tört rám. Magyarán totális fiasco volt. Természetesen nem mentem az altiszti kiképzésre. Kirúgtak. Mehettem egy év helyett két évre. Iszonyúan dühös voltam magamra. Senkit sem okolhattam, E-t a legkevésbé. És mégis... Ez a két év tett íróvá. Persze, most nagyot mondtam... De az biztos, hogy ez a két év hozott vissza a fellegekbe a józanságba. Az elkeserítő józanságba. Megéltém számtalan groteszk helyzetet. (Mint egy Svejk? Talán.)

1974 áprilisában vonultam be katonának két évre. Kellemes, szinte nyári idő volt március végén és április elején. Nyolc órán át tartott az út. Kassától északra, Aboskőszegnél kellett átszállni az eperjesi személyvonatra. „Salena masina se rúci na persu sinu. Ludze dajtze bacha, lebo vas zamorduje.” Igen. Ez a kelet-szlovákiai nyelvjárás. Számtalan dologban különbözik a nyugat- és közép-szlovákiai nyelvjárástól. Az előbbi paródia szerint így mondta be a hangosbeszélő a vonat érkezését az eperjesi állomáson: „Az örült gép az első sínre fut be hömpölyögve. Emberek, ha lehet, vigyázzatok, mert az örült gép halált okoz.” Mivel nem vagyok szlovák, a *persu* eleinte esőnek fordítottam. De nem esett. Sütött a nap. Hamarosan megtudtam, hogy a *persu* nem eső, hanem *prvy* (vagyis első). Na persu sinu – az első sínre. Mít tehettem? Lassan megtanultam a kelet-szlovákiai nyelvjárást.

A Tatran (Presov) futballpálya mögött volt az a kaszárnya, ahová besoroztak, vagy jó két kilométerre a vasútállomástól. Hát nekivágtam az útnak. Végigmentem a reneszánsz épületekkel tarkított főutcán, és még túl azon vagy párszáz métert. Útközben csatlakozott hozzám egy fiatalember, aki szintén behívót kapott. Meglehetősen lelkes volt, ellentétben velem. Azt kérdezte útközben, hogy hányszor ugrottam. Először nem is értettem a kérdését. Majd elmagyarázta, hogy ő többször ugrott, és alig várja, hogy katona lehessen. De honnan ugrott, kérdeztem. Hát a repülőből. Most esett le a tantusz. Ezek szerint az ejtőernyősökhöz kerültem. Kivert a veríték. Én, és az úgynevezett ejtőernyőm... Negyedórát tartott ez a halálfélelem. A laktanyába érve kiderült, hogy a négy század közül csak egy volt az ejtőernyős század. Engem kezdetben a „bigosokhoz” osztottak be. Ez a „bigos” a legalábbibb munka a katonaságnál. Ha kitör a háború, egyenesen az első vonalba kül-

dik őket – meghalni. Négy vagy öt napig voltam ott, és reggeltől estig buzeráltak. Futottunk a laktanyában egy kört (olyan ötszáz-hatszáz méter lehetett), és azt hittem, hogy kiköpöm a tüdőmet. Már látszott az a sok cigaretta. Végre úgy a negyedik nap után rájöttem, hogy végzős angol szakos vagyok. Így hát rövid felvételi vizsga után áthelyeztek a „bigosoktól” a „lehallgatókhoz”. Szóval „kém” lettem. Persze ez – enyhén szólva – túlzás. Viszont angolul és németül tudni kellett ahhoz, hogy fölvegyenek. Aztán félév után a gyerekeket kivezényelték a nyugat-német határra, és ott a NATO hadgyakorlatait, és egyéb cselekedeteiket kellett lehallgatni 24 órában – az isten háta mögött. Jól jött az angoltudásom, ráadásul diploma is volt a kezemben. Az első félévben baka voltam, a csillag félév után jött – majd minden félévben egy, úgyszólván szakaszvezetőként szereltem le.

Április 27-én fölesküdtem a csehszlovák hadseregre. Mi mást tehettem volna? Július 6-án nősültem. Meglehetősen régen volt, negyvenhárom éve. Az előző este a Black Sabbath és a Mandrill együttest hallgattuk végig Gézával és Ducival, a lendő sógorommal és sógornőmmel. Ők is július 6-án házasodtak.

Ó, hát a szép emlékek! De 1974-'76 között egyáltalán nem volt szép. Egyfelől kidobott évek voltak. Mintha két évre meghalt volna az ember. Másrészt akkor ismertem meg jobban az embereket. Minden emberről csak jót feltételeztem, ami több mérföldre volt a valóságtól. Emlékszem, amikor a lehallgatókhoz kerültem, homlokegyenest ellentétes volt minden a „bigosoktól”. A szakaszparancsnok-helyettesem és az őrsparancsnokom „juntának” nevezték a főállású katonatiszteket. Magyarul: utálták őket. A kiképzések közötti szünetben lehetett az ágyon „döglelni” és álmodozni a jobb jövőről, míg a „bigosoknál” csak ülni. A kiképzések közben is lehetett pihenni, ha nem voltak jelen a katonatisztek. Márpedig ők gyakran hiányoztak, rábízták a szakaszvezetőkre az irányítást, a szakaszvezető-helyettesem, R. pedig utálta a juntát. Akárcsak a szakaszvezetőm, pedig ő hivatásos katonatiszt volt. Amikor bemutatkozott, munkáscsalád őseire hivatkozott, de olyan gúnyosan, hogy a katonák elnevezték magukat. Szóval katonák voltunk, de mégiscsak többékevésbé civilek. Így sokkal kellemesebben telt el az első félév, mint ahogyan valaha is számolni mertem volna vele. Ahogy az előbb írtam, az első félévben nősültem, július 6-án. Aztán R.-nek és D.-nek letelt a két éve, és „lecivilésedtek”. Én pedig megkaptam az első csillagot, és őrsparancsnok lettem Eperjesen, nem kis részben B.-nek köszönhetően, aki időközben a sógorom lett.

A hivatásos katonatisztek között is óriási különbség volt – mint mondjuk a jobboldali és a baloldali között, nem is beszélve az árnyalatokról. Egy példa a sok közül. Az őrségparancsnokom (a kaszárnyakapuban) egy ízben egy fiatal katonatiszt volt, aki meglehetősen utálta a katonaságot (legalábbis föltételezem). A katonaságnál, őrségben, tilos volt az ivás. A parancsnokom talán még nálam is fiatalabb volt, huszonnégy-huszonöt éves lehetett. Egy nap őrségben beállított az őrség-helyetteshez (ez én voltam), szóda vizet kóstoltatni. Persze tudtam, hogy ez nem szóda víz, és persze, ő is tudta. Lenyeltem egy kortyot. Azt hittem, menten meghalok. A szóda vízben vodka volt, állítólag száz százalékos. Nem tudom... Vagy a másik eset. Egyszer éjszakai őrségben voltam, mire hívott, hogy hagyjuk el a laktanyát (!). Én mentem. Este tíz volt, vagy még később. Elmentünk a városba, a Dukla szállóba, annak is a bájába. A legénység már régen aludt. A Dukla szálló a legelőkelőbb szálloda volt. Ittünk, ő fizette. Ginfiszt – magyarán gint toniccal. Én hajnali kettőkor már duplán láttam. Visszaosontunk a laktanyába. A laktanya egy hátulsó részén megbontották a drótkerítést, azon másztunk be, illetve ki – ha a „helyzet” úgy kívánta. Nem tudom, hogy a tiszték tudtak-e róla. Feltételezem, hogy igen, de szemet hunytak felette.

Az első félév végén új századparancsnokunk lett, egy mogorva, kevés beszédű tiszt, kapitányi rangban. Alig idősebb nálunk, és kemény alkoholista volt. Megváltozott a sorrend! Ezen azt értem, hogy már reggel nyolckor ittünk – parancsra. Rummal kezdtük a napot. Én azóta is utálom a rumot, mondhatni fölfordul a gyomrom még a hallatán is. De parancsra ittünk, így nem volt mese. A századpa-

rancsnok mongol képű, fekete hajú ember volt, a kézfején sok-sok fekete szőrszálalal, melyek az első kórty lehajtása után mind fölmevedtek (hogy tréfásan mondjam, szalutáltak). Ilyet azóta sem láttam. A nyugvó, fekvő szőrszálak vigyázz állásba vágják magukat, mint a bakák. Minden egyes alkalommal. Úgy alapjában véve, nem volt rossz ember. Csak néha az idegeinkre ment. Egyszer elszakadt a cérnám. 1975 augusztusában egy hónapra kimentünk a nyugat-német határra, Tachov mellé, tapasztalatot szerezni. Tachovtól több kilométerre volt a lehallgató állomás, egy erdei tisztás közepén. Rengeteget fociztunk, meg a mindennapos tapasztalatszerzés után, rengeteget lógtunk. A századparancsnokunk hagyta, hogy lógjunk. Mindenki azt csinált, amit akart. Tachov vagy hét-nyolc kilométerre volt, egy völgyben. Visszamenni Tachovból, ráadásul hegynek fölfelé, nos, ehhez soha senkinek nem volt kedve. Csakhogy egy ízben hadosztály-parancsnoki ellenőrzés jött, és alaposan leteremtettek minket a lógás miatt. Persze a századparancsnokunkat is. Minden katonáskodásnál úgy van: az őrnagy leteremti a kapitányt, a kapitány a főhadnagyot, a főhadnagy a szakaszvezetőt, a szakaszvezető az őrvezetőt – és az őrvezetőnek már nincs kit leteremtenie, legföljebb a bakákat, de azok sokan vannak, és nem tehetnek semmiről. Szóval fölmondták az idegeim a szolgálatot. Az ellenőrzés után tartott röpgyűlésen, melyen minden katona részt vett, „hülye fasznak” neveztem a felettesemet. A századparancsnok azonnal félbeszakította a röpgyűlést, áthívott a másik szobába, és közölte velem, hogy azonnal szedjem a cókámot, és irány Eperjes. Hadbírótság elé állít. Volt annyi lélekjelenlétem, hogy azt feleltem, ha hadbírótság elé állít, akkor azt mondom, hogy reggeltől estig részeg, és különben is, azt mondta, hogy csináljunk, amit akarunk. Hát azt csináltuk. A századparancsnok rövid tétovázás után azt javasolta, hogy kölcsönösen, a bakák jelenlétében, bocsánatot kérünk. Én is, meg ő is. Én azért, mert hülye fasznak neveztem őt, ő pedig azért, hogy lecseszt engem. Hát nem tudom... Nem tudom, nem azért volt-e a nagy bocsánatkérés, mert Grendel ezredes úgyis közbelépett volna?...

■ *Ki ez a Grendel ezredes? Annyi játékosággal ejted ki a nevét, mintha egy anekdota főhőse lenne... Te lennél az, vagy a nevednek köszönhetően lettél a saját történeted fő- és mellékszereplője egyszerre?*

– Hát, igen, Grendel ezredes!... Felejthetetlen történet. Úgy volt, hogy a katonaságom első évének közepén behívatott a századparancsnokom az irodájába. Ott ült az ezred vezérkari főnöke (egy derék alkoholista), és még két tiszt. A vezérkari főnök – meglehetősen illuminált állapotban – megkérdezte tőlem, hogy van-e Trencsénben rokonom. Igen, feleltem, az apai nagybátyám. Egyébként a keresztapám. A tiszték összenéztek. Mehet, mondta az egyikük. Én pedig elgondolkodtam azon, hogy még a nagybátyámat is ismerik, pedig hát, szegény, postai hivatalnok volt, nyugdíjas már, és nem voltunk beszélő viszonyban. Az anyukám és Manyi néni, az ő felesége haragba voltak egymással. A nagybátyám büntetésből került Trencsénbe, mert a magyarok alatt Dunaszerdahelyen és Győrben teljesített postai szolgálatot, és nagyon akart Lévára jönni a nagyanyám halála után, de az anyukám nem engedte, hogy ugyanabba a házba költözzön be, ahol mi laktunk. De ez most mellékes. Trencsénben volt a Csehszlovák Néphadsereg szlovákiai főparancsnoksága. Egész Szlovákiát onnan igazgatták katonailag. Hamarosan egy altiszt elárulta nekem a titkot. Te hülye vagy, mondta, hát nem érted? Van Trencsénben egy Grendel ezredes, nagyon befolyásos ember. A Grendel pedig ritka név... Nos, mindjárt világos lett előttem, hogy az én keresztapámat összetévesztették Grendel ezredessel, akiről most hallottam először. Kivert a veríték. Ha megtudják ezek (mármint a katonatisztek az ezredünkből, mérgükben főbe lövetnek.) Hát ez a Grendel ezredes olykor-olykor eszembe jutott – és nemcsak rémálmaimban. Ha parazsat gyűjtöttem a fejemre, az általam nem ismert Grendel ezredes mindig eloltotta. Hajaj! Az életre való ember még a köszikla tetején is él.

Sorozatos megbocsáttatásaimat köszönhetem Grendel ezredesnek? Nem tudom. Egyszer a tanulószobában angoltanítás helyett a *Ten Years After* koncertle-

mezét tettem föl, a kiskatonák pedig levelet írtak a szeretőjüknek vagy a szüleiknek, vagy hallgatták a zenét, vagy mit tudom én, hogy mit csináltak. Egyszer csak jött az ellenőrzés. A *Ten Years After* egy iszonyú hosszú dobszólója ment, meglehetősen unalmas. Az őrnagy már másnap küldött volna a nyugat-német határra. De nem küldött. A számomra ismeretlen Grendel ezredesnek köszönhetően? Vagyis a keresztapámnak, aki nem is volt a keresztapám? Persze Grendel ezredes nem tudott róla, hogy Eperjesen ólálkodik a keresztfia, aki nem is az ő keresztfia, de az eperjesi tiszték ezt nem tudják.

Egyszer, már másodéves koromban, letartóztattak egy nyugatnémet turistát. Nyár volt, tulajdonképpen holtidő. Az egyik turnus már jól „ki volt képezve”, és elment a szocializmust védeni a nyugat-német határra, a másik csak októberben jött. A nyugatnémet turista autóval volt, és pechjére a kaszárnya mellett állt meg, mert először járt Eperjesen. A nagyanyját jött meglátogatni. Egyszer csak hipp és hopp, ott termett kilenc legény, mind bakák, bekötötték a turista szemét – pedig csak a laktanya előtt állt meg. Szóval emberrablás? Ennyire szigorú nem vagyok, mindenesetre bekötött szemmel, három katona kíséretében bevitték az ezredparancsnokságra „kihallgatás céljából”. Másnap reggel tudtam meg a folytatást. Először is, a menetrend szerint, kihallgatták. Jó szepesi pálinkával is megkínálták. Kiderült, hogy ártatlan. Ott marasztották még egy pálinkára. Az ezred vezérkari főnöke, a nagy alkoholistá, vele ivott. Éjfélig meg sem álltak, majd az eszmélet és az eszméletlenség határán aludni tértek. Másnap reggel a jókedvű bakák újra bekötötték az nyugatnémet turista szemét, megmutatták a nagyanyja lakhelyét, és érzékeny búcsút vettek tőle. Hát ilyen a katonaság, no! Még a katona is három tyúkmonyt szeret. (Hát még, aki nem katona!)

De egyszer még a Grendel ezredes sem segített. Egész napos, kimerítő költözködés során (az első emeletről a harmadikra költöztünk, rohadt munka volt), végre, úgy este hét óra tájban befejeződött a költözés, és akkor, az egyik cimborámmal, megünnepeltük a munka végét. Előhúzta az egyik kulcsát – hát whiskey volt benne. Előhúzta a másik kulcsát – vodka volt benne. Megittuk mind a két kulacs tartalmát. Elég sietve. Nyolc óra előtt mély álomba merültem. De éppen csak elaludtam, riadóztattak. Énnekem föl kellett kelnem... Nemhogy nem tudtam lábra állni, hanem egyszerűen nem ébredtem föl. Sietve kulcsra zártak az egyik szobába. Átaludtam az egész riadót. A tiszték pedig ellenőriztek. Sorra járták a szobákat, még a konyhába is benéztek. A harmadik emeleten az utolsó szobában szunyáltam holtrészegen. „Kulcsra van zárva. De úgyszincs ott senki.” – hazudta a század őrséparancsnoka. A tiszték fáradtak voltak – azt az egy szobát már nem ellenőrizték. Megúsztam a hadbírósgot, ha Grendel ezredes nem is, de az őrangyal velem volt. Sőt, azt hiszem, az őrangyal velem volt az egész katonaság alatt. Ma már azt hiszem, az őrangyal küldte Grendel ezredest is, aki valóságos volt, de én soha nem találkoztam vele. ■ ■ ■

■ **Toldi Veronika** (1974, Székesfehérvár): a Kalligram Kiadó munkatársa. Részlet a Grendel Lajossal készülő interjúkötetből.

■ **Grendel Lajos** (1948, Léva): Kossuth-díjas író, a Kalligram Kiadó egyik alapítója. Számos magyar, szlovák és közép-európai irodalmi díj birtokosa. Pozsonyban él. Életműsorozata a Kalligram Kiadónál jelenik meg.